

2. Левин Е. Экранизация: историзм, мифография, мифология (К типологии общественно-го сознания и художественного мышления) / Е. Левин // Экранные искусства и литература: Звуковое кино : [отв. ред. Ю. А. Богомолов]. – М. : Наука, 1994. – С. 72–97.
3. Кандинська В. Крадії щастя [Електронний ресурс] / Віра Кандинська // Кіно – Театр. – 2005. – № 1. – Режим доступу до журн. : <http://www.ktm.ukma.kiev.ua>.
4. Лапко О. Драма Івана Франка “Украдене щастя” та її телевізійна версія / Лапко О.А. // Мова і культура. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – Вип. 13. – Т. VII (143). – С. 304–309.
5. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – Т. 24 : драматичні твори. – К. : Наукова думка, 1979. – 447 с.
6. Желєзняк М. Українська класика очима фантастів [Електронний ресурс] / Марія Желєзняк // День. – 2004. – № 140. – Режим доступу до видання : <http://www.day.kiev.ua/uk>.
7. Украдене щастя [Художній фільм] / Режисер А. Дончик. ТРК “Студія 1+1”. 2004.
8. Олтаржевська Л. Любовний трикутник: Іван Франко, Андрій Дончик і телевізор [Електронний ресурс] / Людмила Олтаржевська // Україна молода. – 2004. – № 222. – Режим доступу до видання : <http://www.umoloda.kiev.ua>.

УДК 811.111'43:56

Четвертак Є.

(Запоріжжя, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ «ПОЛІТКОРЕКТНОСТІ» ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ США

Стаття присвячена розгляду особливостей політичної коректності у дискурсі американських політиків. Проводиться дослідження цього поняття, процесу його становлення та ролі у сучасному політичному дискурсі.

Ключові слова: *політична коректність, політичний дискурс, нова мова, евфемізм, дискримінація, пейоративна лексична одиниця.*

Статья посвящена рассмотрению особенностей политической корректности в дискурсе американских политиков. Проводится исследование этого понятия, процесса его становления и роли в современном политическом дискурсе.

Ключевые слова: *политическая корректность, политический дискурс, новый язык, евфемизм, дискриминация, пейоративная лексическая единица.*

The article is dedicated to studying of political correctness in the American discourse. The notion of political correctness, its origin and role in modern political discourse are researched.

Key words: *political correctness, political discourse, newspeak, euphemism, discrimination, pejorative lexical unit.*

В останні десятиліття мова все частіше вивчається у взаємозв'язку із суспільством. Крім того, як правило, мова розглядається не з точки зору «внутрішньої будови», а з позиції «мови у дії», тобто у прагматичному аспекті. У політичному дискурсі найважливішим «прагматико-регулятивним фактором функціонування сучасної англійської мови» можна вважати політичну коректність. [1: 56]. Це поняття відноситься не тільки до сфери функціонування політичного дискурсу, але і до інших галузей офіційного спілкування.

Актуальність цієї наукової розвідки зумовлена необхідністю систематизації досліджень явища політичної коректності у політичному дискурсі. **Мета** статті полягає у вивченні політичної коректності як детермінанти комунікативних дій політиків США. Мета зумовлює виконання наступних **завдань**: визначити мету використання політичної коректності у комунікативній лінгвістиці, надати визначення терміну «політична коректність» у політичному дискурсі, дослідити історію становлення політичної коректності, з'ясувати роль евфемізмів як політично-коректної лексики, визначити роль політичної коректності у політичному дискурсі США.

Об'єктом дослідження виступає політичний дискурс, який є сферою функціонування політичної коректності. **Предметом** наукової розвідки виступають лінгвальні засоби, характерні для сучасного політично-коректного дискурсу. Вивченням питання політичної коректності у лінгвістиці займалися такі вчені як Д. Адлер, Ф.Бакут, М. Бауманн, Н.О. Орденова, М.Ю. Палатченко, С.Г. Тер-Мінасова, Е. Хекер, У.Чейф та ін.

Термін «політична коректність» є полісемантичним і вживається у декількох значеннях. Український дослідник О.Ю. Колтунов наводить чотири розуміння політичної коректності у сучасному північно-американському суспільстві: [2: 7] а) як технологію розв'язання конфліктів шляхом перегляду змісту освітніх програм та відмову від використання в суспільній лексиці образливих виразів стосовно тих соціальних груп, що зазнають дискримінації; б) як ідеологічну програму (сукупність ідей, гіпотез, образів, що лежать в основі цієї технології); в) як політичний рух, що здійснив, або здійснює реалізацію цієї ідеологічної програми; г) як іронічне позначення курйозних результатів застосування технології заміни образливих термінів іншими словами.

Це одне визначення надає російська дослідниця Л.В. Цурікова. Під політичною коректністю вона розуміє поведінковий і мовний феномен, який віддзеркалює бажання носіїв мови подолати дискримінацію, що існує у суспільстві і усвідомлюється ним [3: 94]. Ведучи мову про Захід, можна з впевненістю сказати, що там політична коректність стала майже стилем життя, який встановлює правила і норми соціокультурної і мовної поведінки. Політична коректність відображається, в першу чергу, в комунікативній поведінці сучасної ідеології західної демократії (насамперед США), що ґрунтується на концептах «справедливість», «рівноправ'я» та «дотримання прав людини» [4: 350].

Лінгвокультурне явище політичної коректності виникло у 60-70 роки ХХ ст. в Америці. Це було пов'язано із певними соціокультурними особливостями існування американського соціуму. Афро-американське населення виступило проти етнонімічної назви «*black*», що сприймалася як негативно-маркований антонім слова «*white*», тобто білошкірого населення. Наполягаючи на «дерасилізації англійської мови» [5: 12], вони дали поштовх для початку боротьби з дискримінацією у суспільстві. Таким чином, соціальна боротьба призвела до появи політичної коректності, яка, в свою чергу, спровокувала вагомі зміни в англійській мові.

Сам термін «політична коректність» вперше зустрічається в промові Джеймса Вілсона, судді штату Джорджія : «*This is not politically correct to use “the USA”. We should use “people of the USA”*» [1: 57]. Але у сучасному розумінні цей термін було використано в працях Мао-Цзе-Дуна у 1960 рр. Однією з перших, також, цей термін у своїй промові використала Карен де Кроу , президент національної організації жінок у 1975 році.

З середини 70-х рр. до руху за політичну коректність приєдналися феміністичні кола, які виступили за гендерну реформу, мета якої полягала в очищенні англійської мови від прикмет «сексизму» – вербальної дискримінації за ознаками статі [6: 12]. Політично-некоректними стали вважатися такі слова як *mankind, man-made, chairman, businessman* та інш, тому пропонувалося замінити лексему *man* на гендерно-нейтральну *person*. Крім того, останнім часом, виникли непорозуміння як політично-коректно назвати людину, яка змінила стать: він чи вона? Тому, принаймні, на письмі загально-прийнято використовувати позначення MtF або FtM відповідно.

Головною метою вживання політично-коректної лексики є уникання мовних одиниць, які дискримінують людину відносно віку, статі, розумово-фізичних особливостей, сексуальної орієнтації, расової та культурної приналежності, релігії, зовнішності та соціального статусу [7: 18]. Так, політична коректність на Заході не тільки не примушує любити афроамериканців або представників секс-меншин, а й, навіть, терпимо до них ставитися. Вона просто висуває умови, що людина, яка виражає національні, расистські, релігійні, гендерні, ксенофобні погляди, або віддає перевагу представникам більшості над представниками меншості не має право на висвітлення своїх поглядів в ЗМІ.

В основі політичної коректності лежить евфемізація, проте не всі евфемізми можуть виступати одиницями політично-коректної лексики. Політично-коректні евфемізми – це мовні одиниці, що виступають інструментом номінації та характеристики стигматизованих груп суспільства. Евфемізми – це, в свою чергу, одиниці перифрастичної номінації будь-яких антецедентів, що викликають мовні «табу» [8: 36-39]. У процесі евфемізації людина відштовхується від прийнятої в суспільстві системи цінностей, невідповідність якій, і примушує відчувати певний етичний дискомфорт і намагатися подолати його за допомогою евфемістичного перейменування [9: 78-79].

Деякі лінгвісти ставляться досить критично як до політичної коректності, так і до евфемізації, зокрема. Так, дезінформація або приховування інформації, яка може ховатися за евфемізмами є «універсальними конфліктогенами» [10: 18]. Інколи, використання евфемізму тільки підкреслює стигматичну особливість людини або групи. В іншому випадку евфемізм створює когнітивний ефект концептуального затемнення (*blurring*), або дефокусації (*defocusing*) небажаних референтів, об'єктів або дій – і тим самим утримує адресата від повної інтерпретації висловлювання [11: 211]. Наприклад, політично-коректним аналогом одиниці *liar* є *pseudologer*; а словосполучення *old people* віднаходить політично-коректну забарвленість у таких словосполученнях як *golden ager, golden oldie, seniour citizen, september people, chronologically disadvantaged*.

Якщо у 80 рр. політична коректність розглядалася як позитивна тенденція, то з початку 90-х років на її адресу чується все більше негативних оцінок. Сьогодні противники політичної коректності вважають, що корегування норм мовленнєвої поведінки не вирішить реальні соціокультурні проблеми, а тільки завуалює їх. Також, вчені стверджують, що політична коректність є видом цензури, яка обмежує базові

свободи людини. Політична коректність, в певному сенсі, штучно підвищує рівень культури суспільства шляхом замовчування проблеми та винесенням певних осіб за рамки громадсько-політичного дискурсу.

Політично-коректна мова, або як її ще називають «нова мова» (newspeak) слугує лише засобом створення преференційної ілюзії [1: 13], позитивної самопрезентації та «негативної ввічливості» [12: 21]. А французький дослідник Ж. Дойер у своїй статті, опублікованій в газеті «Le Monde» називає явище політичної коректності «схильністю до словесних бинтів» [Цит.13: 82].

Не можна заперечувати, що політична коректність чинить позитивний вплив на розвиток сучасної англійської мови, але, в той же час з'являється багато маргінальних слів та виразів, які на думку лінгвістів лише ускладнюють оригінальну мову: *history – hestory, white person – melanin impoverished, serial murder – difficult-to-meet-needs, drunk – sobriety deprived, dead – terminally inconvenienced, woman – womyn* [14: 3-80]. Часто вчені наголошують на сміхотворному використанні лексем *challenged, disadvantaged* та *gifted (vertically-challenged mode of transport – car, horizontally-challenged – fat, – aquatically challenged – drowning)*.

У англomовних країнах, навіть, виникла низка політично-коректних слів, що використовуються в якості пародії та жартів: *criminal – unsavory character, alive – temporarily metabolically abled, assassination – involuntary term limitation, bald – comb-free, blind – optically darker, computer illiterate – technologically challenged, dead – biologically challenged, dish washer – utensil sanitizer, gang – youth group, homeless – outdoor urban dwellers, insult – emotional rape, prisoner – client of the correctional system, serial-killer – person with difficult-to-meet needs.*

Безперечним залишається той факт, що політична коректність спричинила появу низки неологізмів. Наприклад, *non-human companion, botanical companion, monetarily challenged*, . Тобто політична коректність впливає не тільки на комунікативну поведінку представників англomовних соціумів, а й на розвиток мови.

Особливість політичної коректності в англomовних країнах полягає в її прескриптивному характері. Результатом цього став перегляд навчальних планів, введення мовленнєвих і поведінкових кодексів у ВНЗ, критика викладачів, підвищена цензура ЗМІ, літературних творів та цілий ряд судових позовів [15: 118-119].

Попри те, що явище політичної коректності піддається критиці з боку населення США, Великої Британії та інших англomовних країн, її важливість для розвитку мовного етикету не можна недооцінювати. Завдяки популяризації політичної коректності було затверджено норми та вимоги до мовця, яких бажано, а інколи і необхідно дотримуватися для збереження свого іміджу. Це, в першу чергу, стосується політичного дискурсу, де кожне неправильно використане слово може відвернути потенційних виборців.

Загально відомо, що згідно конституції США дискримінація у будь-якому прояві заборонена та карається відповідно закону. Саме тому політичним діячам потрібно бути дуже уважними та обережними у використанні стигматизованої лексики. Крім того, для них є обов'язковим відмова від використання пейоративних лексичних одиниць, навіть, на адресу «держав-ворогів». Порушення цих правил може призвести до втрати репутації політика, або, навіть, інтернаціональних та міжетнічних конфліктів.

Дотримання принципів коректності у політичному дискурсі США відбувається за допомоги використання політично-коректних етнонімів. Вживання етнонімів не свідчить

про позитивне ставлення до представників певних держав, а лише робить мовлення політично та культурно коректним. Як приклад розглянемо уривок з промови віце-президента США Д. Байдена мл.:

*Wherever he goes in the world, he makes clear that although we want better relations with **Muslim-majority countries** – we are not going to forgive their cruel acts* [16].

Незважаючи на те, що для позначення Східних держав політик використовує релігійно-коректну назву *Muslim-majority countries*, цей уривок свідчить про напружені відносини з цими державами. Це доводять негативно-оцінна одиниця *cruel acts*, під якими політик розуміє терористичні акти:

*... to start treating Hezbollah as such and naming them as **a terrorist organization*** [16].

Також, у політичному дискурсі США, часто використовуються емоційні описові звороти по відношенню до ворожих націй. Зазвичай вони ставляться в опозицію до інших зворотів з позитивною семантикою. Прикладом може слугувати уривок з промови президента США Б. Обама стосовно нападу на Американське посольство у Бенгазі:

*Right now, the American people have the families of those we lost in our thoughts and prayers. They exemplified America's commitment to **freedom, justice, and partnership** with nations and people around the globe, and stand in stark contrast to those **who callously took their lives*** [17].

Хоча, фраза *who callously took their lives* має негативну оцінку, але, тим не менш, вона є більш емоційною, ніж лексема *murders, killers* або *terrorists*. Незважаючи, на жорстоке вбивство громадян США, президент дотримуючись норм політичної коректності, підбирає більш нейтральний описовий зворот.

Яскравий приклад використання політкоректного евфемізму можна знайти в інтерв'ю прем'єр-міністра з питань внутрішньої безпеки США Дж. Наполітано:

*I presume there is always a threat from terrorism. In my speech, although I did not use the word "**terrorism**," I referred to "**man-caused**" disasters. That is perhaps only a nuance, but it demonstrates that we want to move away from the politics of fear toward a policy of being prepared for all risks that can occur* [18].

У наведеному уривку прем'єр-міністр заміняє негативно забарвлену одиницю *terrorism* на нейтральну *man-caused disasters*. У цьому випадку така заміна пояснюється мовцем не тільки необхідністю використання політичної коректності, але й бажанням поборитися страху перед словом *terrorism*.

Отже, політична коректність є дуже неоднозначним явищем і має як прибічників так і противників. Існує багато визначень терміну «політична коректність», але всі вони сходяться в тому, що її основна мета – це позбавлення мови офіційного спілкування будь-яких дискримінаційних рис. Незаперечним залишається той факт, що під впливом політичної коректності англійська мова зазнає багато змін. Прескриптивний характер політичної коректності призводить до, так званої, «нейтралізації» мови з точки зору дискримінації. У політичному дискурсі США політична коректність виступає певною детермінантою комунікаційних дій політиків. Одним з **перспективних напрямків** подальшого дослідження ми вважаємо вивчення політичної коректності у дискурсі Східних країн по відношенню до США.

ЛІТЕРАТУРА

1. Nagle S.J. What is Political Correctness Doing to the English Language / Nagle S.J. – London: Ravette Publishing. – 1998. – Vol 7. – P.56–68.
2. Колтунов О.Ю. Політична коректність: концептуальні основи та технологічні прийоми: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / О.Ю. Колтунов. – К., 2005. – 22 с.
3. Цурикова Л.В. Политическая корректность как социокультурный и прагмалингвистический феномен / Л.В. Цурикова // Эссе о социальной власти языка. Воронеж, 2001. С.94 – 102.
4. Завадська О.В. Пейоративний аспект політ коректності / О.В. Завадська // Studia Linguistic. – 2011. – №6. – С. 350 – 356.
5. Goodheart E. PC or Not PC / E. Goodheart. – New York: Partisan Review Press Book, 1994. – 224 p.
6. Cameron D. The Feminist Critique of Language / D. Cameron. – L., New York: Routledge, 1998. – 258p.
7. Ладес К. В. Про пейоративну расову термінологізацію на прикладі афроамериканців / К.В. Ладес // Синтаксис, семантика і прагматика мовних одиниць: 36. наук. праць: [за заг. ред. О. М. Старикової]. – К.: НМК ВО, 1992. – С. 73–77.
8. Москвин В. П. Эвфемизмы в лексической системе современного русского языка / В. П. Москвин. М.: Русские языки, 2007. – 264 с.
9. Панин Н.Н. Политическая корректность как культурно-поведенческая и языковая категория: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.20 / Панин Виталий Витальевич. – Тюмень, 2004. – 217 с.
10. Непшекуева Т.С. Внутриличностный конфликт как лингвистический феномен: автореф. дис....докт. филол. наук : 10.02.19 "Теория языка" / Т.С. Непшекуева – Краснодар, 2006. – 57 с.
11. Chilton P., Ch. Shaffner. Discourse and Politics / P. Chilton, Ch. Shaffner // Discourse as Social Interaction // Discourse Studies: A multidisciplinary Introduction. Volume 2/ Ed. by T. van Dijk.. SAGA Publications, London – 1998. – P.206 – 230.
12. Fairclough N. New Labour, New Language / N. Fairclough. – L. & N.Y: Routledge, 2000. – 178 p.
13. Маматкулов А.Л. Политическая корректность как социолингвистическая проблема / А.Л. Маматкулов // Вестник Челябинского гос. ун-та. – Челябинск. – 2011. – №52. – С. 82-84.
14. Cambridge International Dictionary of English: [ed. by N. Jones]. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995. – 1774 p.
15. Cameron D. Verbal Hygiene / D. Cameron. – L. & N.Y: Routledge, 2002. – 264 p.
16. Biden's speech at AIPAC policy conference [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.haaretz.com/news/>
17. Full Transcript of Obama's Rose Garden Speech After Sept. 11 Benghazi Attack [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.forexnews.com/forex-news-story/full-transcript-of-obama-s-rose-garden-speech-after-sept-11-benghazi-attack>
18. Interview with Homeland Security Secretary Janet Napolitano: 'Away From the Politics of Fear'[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.spiegel.de/international/>

УДК 81'42

Акімова Н.В.
(Кіровоград, Україна)

**СПЕЦИФІКА ВПЛИВУ МОВИ ІНТЕРНЕТУ
НА РІВЕНЬ ГРАМОТНОСТІ
(за результатами експериментального дослідження)**

У статті розглядаються особливості впливу мови інтернету на рівень грамотності користувачів віком від 17 до 24 років. Позиція автора аргументується результатами експериментального дослідження, проведеного серед студентів Кіровограда та Дніпропетровська.

Ключові слова: мова інтернету, інтернет-дискурс, інтернет-комунікація.

В статье рассматриваются особенности влияния языка интернета на уровень грамотности пользователей в возрасте от 17 до 24 лет. Позиция автора аргументируется результатами экспериментального исследования, проведенного среди студентов Кировограда и Днепропетровска.

Ключевые слова: язык интернета, интернет-дискурс, интернет-коммуникация.

The article deals with the peculiarities of influence of language of the internet on the level of literacy of users at the age of 17 to 24. The author's position is argued by the results of experimental research carried out among the students of Kirovograd and Dnepropetrovsk.

Keywords: language of the internet, internet-discourse, internet-communication.

Активне розповсюдження інтернету в Україні призвело до збільшення кількості користувачів. За статистикою значна частина з них – молоді люди віком від 20 до 24 років [1: 36]. Здебільшого вони проводять за комп'ютером 15-30 годин на тиждень, тобто майже половину робочого часу. З них у Мережі – 6-14 годин, це половина від загального часу користування комп'ютером та чверть від робочого часу на тиждень. Безперечно за таких умов можна передбачити, що інтернет-дискурс певним чином впливає на особистість користувачів, їх свідомість, поведінку, спосіб мислення, а відповідно й манеру мовлення.

Проаналізувати вплив інтернет-комунікації на мовленнєву особистість в цілому в межах статті навряд чи можливо, тому ми зупинимось лише на одному аспекті – наскільки досвід інтернет-спілкування впливає на рівень грамотності молодих людей.

Щодо зазначеного питання в науковій літературі представлені різні точки зору [1: 35; 2: 11; 3: 15; 4: 12; 5: 3 та ін.]. Так, професор О.І.Горошко стверджує, що мова, яка обслуговує комунікацію в інтернеті (з великої літери?), піддається трансформації